

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 204. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1817_309A-txt-shoot-idm5606.pdf (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

205 Et tykt, og som det maa synes uigjennemtrængeligt, Mørke ruger over Sverrigs Oldtid, thi hverken i Sagn eller Sang har den reist sig en mælende Bautasteen, men saa vidunderlig er Alt beskikket, at Mørket maae for Sandheds Øie ligesom kaste Lys paa sig selv, thi Savnet af aandelige Mindes-Mærker er et høirøstet Vidnesbyrd om en aandelig umælende Tid, om et sandseligt Folk der søgde deres Arv og Deel i Verden og det nærværende Øieblik, ubekymrede om Fædrene og ligegyldige for Efterslægten. Imidlertid vise de Lysglimt som fra Dannemarks og Norges Krønike ligesom indlyne i det svenske Mørke, at vi vel maae gjøre Forskjel paa de egenlig Svenske (Up-Svier) og Gotherne, om vi end ikke formaae at drage nogen skarp Grændselinie mellem deres forrige Bopæle og Idrætter. Kaste vi saaledes Øiet paa hvad der endnu kaldes de svenske *Gothlande* da synes saavel Navne som Beliggenhed at hentyde paa en Indvandring fra Østen og Nordost, hvorved Gotherne ere deels sprængte til Siderne, deels nedtrykte mod Syden, og vi finde i de Norske Sagn om Odin og Yngve-Slægten ikke utydelige Spor af en saadan, thi de begynde med at tale om Asamanden Odin og hans Nedsættelse i Upland, med Tilladelse af en Kong Gylfe, der beundrede hans Klogskab, men synes med samt sin Æt at have maattet undgjælde sin Daarlighed. Vel lade de Norske Sagn Odin komme fra Fyen, (Fion) 206 men Navnenes Lighed og Sagnet om en Odin i Fyen, som vi kiende fra Saxo, turde vel her have forvildet Skjalden, saa hans Fion er *Finland*, thi derpaa hentyder Alt, saavel Odins Hjem, som Gylfes Reise, Birkas og Upsals Beliggenhed og de følgende Ynglingers Færd for at finde Asgaard. At der fra Arilds Tid har været Uvenskab og Tvedragt mellem Svenske og Gother er aabenbart, og bekræftes mærkelig ved det Angelsachsiske Heltedigt om Gothen Bjovulf, hvis Vilfinger (de norske Sagns Ylfinger) vel turde være *Gylfingar*, men om denne Tvekamp har, som rimeligt kunde være, foraarsaget en Gothisk Udvandring, og hvorvidt de gotiske Sagn hos Jornandes, og endeel af vore Kæmpeviser, især de om Birtingsborg og Didrik af Bern, have hjemme i Sverrigs Gothlande, maae vi vel endnu lade staae ved sit Værd. At Gotherne under Kampen med de Svenske, og ventelig fra Arelds Tid, have sluttet sig til Dannemark, derom vidner mangt et Sagn hos Saxo, og den unægtelige Omstændighed at Syd-Gothland er fra umindelige Tider regnet til Dannemarks Rige. Af Snorro lære vi at Ynglinge-Rækken paa Upsals Throne sluttedes med en Ingild Ildraade, som stjal Livet af syv Under-Konger og deriblandt Vestgothernes Konge, men Østgothernes kunde han hverken tvinge eller besnære, og den Skaanske Throne maatte han søge at undergrave ved sin Datters Aase Ildraades 207 Haand, som han rakke *Skjoldungen* Kong Gudrod, og som virkelig vendte tilbage besudlet med Gudrods og hans Broder Haldans Blod, men Haldans Søn, Ivar, fordrede Hevn, Ingild og Aase indebrændte sig selv, og en Skjoldung arvede ei blot Upsals Herlighed men og sin Formands ugudelige Trædskhed. Halv med den og halv med Vaaben skal han have omspændt baade Sverrig og Dannemark, og Tilnavnet *Vidfadme* betegner det *Vide* saavel i hans Samvittighed som i hans Herredømme, men endnu mere fyndig udtrykkes dette ved Benævnelser *Midgards-Orm*, som i et Oldsagn gives ham. Ved denne Leilighed er vel Østgothland først blevet forenet med Sverrig, men har dog siden endnu engang havt særskilte Konger. Ivar døde sønneløs, og siden skiftedes Sverrig og Dannemark under Harald Hyldeand, Sigurd Ring og Regner Lodbrog, til at regjere hinanden, men her slukkes de gamle Lysglimt i Krøniken som i Folkene, thi den forvirrede Tid i det niende og endeel af det tiende Aarhundrede har i Dannemarks Krønike kun efterladt sig svage og tvetydige Spor, der ei engang afbilde Dannemarks end sige Naborigets Færd og Hændelser, og de Norske Sagn om dette Tidsrum ere ligesom fængslede af de Indenrigs-Omvæltninger, saa de endnu sparsommere oplyse Sverrigs end Dannemarks Historie. Vel have vi i Ansgars Levnet et kosteligt Brudstykke, men det er endnu 208 ikke lykkedes at forene det enten med danske eller norske Sagn, og dets Brugbarhed i denne Henseende indskrænker sig da endnu til en sandfærdig Beretning om Christendommens tidlige Forkyndelse blandt Østgotherne, og Træk af svenske Sæder og svensk Tænkemaade, der fuldelig passe i det Skygge-Billede saavel Oldtids Sagn, som senere Beretninger udkaste. Oluf Skød-Konning der regjerede ved det ellefte Aarhundredes Begyndelse kaldes den første christne Konge, men neppe kan han have været den første døbte, ei heller kan man fra hans Dage ansee Sverrig for christnet, thi ikke alene lærer Snorro os hvor mægtig og høirøstet selv ved Hoffet Hedenskabet var i hans Dage, men vi veed at først efter at hans Mandslinie var uddød, blev under Gothen Steenkils Søn Inge, i Slutningen af Aarhundredet, Upsals Afgudshuus forstyrret, og det ei uden stor Modstand af Up-Svenskerne, som fordreve Inge og satte den afgudiske Blot-Svend paa Thronen, ja selv efter hans Fald og efter et 30aarigt Mellemlum stræbde hans Søn: Erik Aarsal paa Ny at opfriske Afguds-Dyrkelsen. Vel strandede hans Anslag paa Vestgothernes Modstand, men dog er det først fra Hellig Eriks Tid, som døde 1160 at man kan regne den chatolske Gudstjenestes Seier i Landet. Hiin Sverrigs ældste Helgen, Erik Jedvarsen, af ubekjendt, og som det synes ringe Herkomst havde til Medbeiler Sverke, der 209 skal have været *Erik Arsals Søn*, og Sverkens Søn Karl, som efter Eriks Mord blev Konge, og nu skiftedes næsten i hundrede Aar Hellig Eriks og Sverkens Afkom til at bestige Thronen paa hinandens Liig. Efterat have ladet og udøst Strømme af Blod uddøde Helgen-Slægten Mandslinie med Erik den Lamme og Læspende,*1250. men skjøndt Blot-Svends Stamme alt før havde blødt sig ihjel, havde Erik dog alt for sin Død et par Gange maattet rømme Thronen, da en ny Slægt, de mægtige Folkunger, paa Mødrene-Side den danske Kong Knud den Helliges Afkom, efter gammel Skik med Sværdet, beilede til Kronen, og kjøbde et Øiebliks Høisæde med Meeneed og Liv. Efter Eriks Død satte Kæmpen Iver Blaa et Barn paa Thronen, nemlig Valdemar en Søn af Eriks Datter og Østgothen Børge Jarl af Bjelbo, hvem de Nyere, skjøndt uden Medhold af de ældre Krøniker, ogsaa kalde en Folkung. Vist er det i al Fald at Børge ved troløst Forræderie ryddede de navnkundigste Folkunger af Veien, men rigtig nok afbeviser det ikke Frændskabet, thi faa Slægter have saaledes raset mod sig selv som Børges. Kun ved at støde sin Broder fra Thronen besteg hans yngre Søn, den uforskyldt berømte Magnus Ladelaas, samme, og holdt sig kun i Sædet ved Hjelp af danske Krigsfolk og ved sin svigefulde Behændighed i at aarelade de endnu mægtige og opsætsige Folkunger. Hans Søn Børge var det som kap210 pedes i Forræderie med sine Brødre Erik og Valdemar, og blev

tilsidst deres Mester, da han greb dem som sine Gjæster, og lod dem døe af Sult i Nykøpings Fange-Taarn.*1317. For denne Ugjerning maatte hans Søn bøde med Livet, da han, mod Tro og Love halshuggedes i det Barns Navn der nu sad paa Thronen. Barnet var en Søn af Hertug Erik, og den norske Kong Hagens Datter, og blev siden noksom bekjendt under Navnet Magnus Smek. Med ham uddøde Børgis mandlige Afkom i Sverrig, thi Sønnen Erik blev i Forveien forgivet af sin egen Moder, men for Regjeringens Byrde havde Svenskerne med Drosten Bo Jonson i Spidsen i Tide lettet Magnus, og paataget sig den selv, medens de kaldte hans Systersøn Albrekt af Meklenborg deres Konge.*1386. Efter Bo Jonsons Død vilde Tydskerne raade, og det baade uden Kraft og Forstand, men de svenske Herrer vilde raade sig selv og gjorde Opstand. Det syndes imidlertid som Ingen af dem havde Lyst til at gribe sig til Blods efter Skyggen som man kaldte Sverrigs Krone; thi de enedes om at tilbyde Dannemarks Kongedatter Margrethe, Enken efter den svenske Hagen Magnussen, det farlige Smykke. Enten hun nu virkelig tog det uægte Glimmer for Guld, eller Albrekt selv nødte hende til at drage Sværd, saa drog hun det, fangede Albrekt, tog imod Kronen, og lod omsonst alle tre nordiske Rigers Raad 1397 besværges en evig Forening, der var 211saa rimelig, som en Forening mellem Ild og Vand. Den i Danmark og Norge saa elskede Dronnings Eftermæle lyder i Sverrig omtrent som hendes Eftermands Erik Pommers og paa saare faa nær, *alle svenske Kongers*; thi intet Folk har saaledes i en Række af Aarhundreder, udmærket sig ved Lovtaler over deres nærværende, og Hudflettelse af deres fremfarne Konger og Forfatninger som det svenske. Det lønner da ingenlunde Umagen at undersøge de høirøstede Klager over Fælles-Kongerne, og det saameget mindre, som de tilhørde en ynkelig Tid, i hvilken Aand var sielden og Guds frygt et hardtad utroligt Særsyn, da Pomerinkens Usselhed og Christian den Andens troløse Grumhed ei kan forbauses, og maa ligelidt undskyldes af sandhedskjærlige Mænd, hvad Folkefærd de saa end høre til. Naar Svenskerne derimod skjældte alle Fælles-Kongerne ud for Uhyrer *i deres Tid*, og kalde Fælledsskabet Sverrigs Ulykke, da lyve de mod Historien som vidner at paa *een* nær vare alle hine slidsindede og ret godmodige Gemytter, ja viser unægtelig i alle de Mellemrum, da Sverrig skildte sig fra Samfundet, *hvor* Ulykken havde sin Rod, i det Sindelag nemlig der herskede, i den blodige Oprørs og Tvedragts Aand af hvilken Bonder og Oxenstjerner, Pukker og Sturer, og hvo kan tælle de Slægter, vare besatte, og naar *Sverrigs* egen *Krønike* melder, at da Landets 212vældige Befrier, en af de meest uegennyttige svenske Helte, Dalekarlen Engelbret paa den skammeligeste Maade var dræbt, udgik der Brev og Bud over det ganske Rige,*1436. at Ingen maatte fortælle end sige skade hans lumske, nederdrægtige Morder, Morten Bentson, og naar den viser at Folket, ellers let nok til at fare i Harnisk, lod Heltens Død uhevnet, da har den høitidelig fritaget Fælles-Kongerne *fra alt Ansvar for sin Domstol*.